

Spomienka na doc. MUDr. Ivana Pleška, DrSc.

Ondrušová M.

So zármutkom sme prijali správu, že 20. decembra 2016 nás náhle opustil významný slovenský epidemiológ, doc. MUDr. Ivan Pleško, DrSc.

Doc. Pleško sa narodil 13. júna 1930 v Šelpiciach pri Trnave. Po maturite (1949) na Štátnom gymnáziu v Bratislave študoval na LF UK, kde v roku 1955 promoval. Následne pôsobil vyše 20 rokov na Ústave hygieny a epidemiológie LF UK, postupne získal špecializáciu z mikrobiológie I. stupňa (1960) a II. stupňa (1968). V rámci externej aspirantúry obhájil v roku 1964 dizertačnú prácu a získal vedeckú hodnosť CSc. Po obhajobe habilitačnej práce (1969) bol vymenovaný za docenta v odbore epidemiológia. Následne pokračoval vo výskume zameranom na problematiku zoonóz.

V roku 1976 vyzval akademik Thurzo doc. Pleška, aby na Ústave experimentálnej onkológie Slovenskej akadémie vied (ÚEO SAV) v Bratislave založil a viedol oddelenie epidemiológie nádorov. Doc. Pleško potom toto oddelenie riadil a rozvíjal vyše 30 rokov (1976–2009). Išlo o prvé pracovisko svojho druhu vo vtedajšom Československu a zameriavalo sa na štúdium vybraných deskriptívnych charakteristík zhubných nádorov na Slovensku.

V roku 1976 doc. Pleško založil a takmer 30 rokov odborne a metodicky viedol Národný onkologický register Slovenskej republiky (NOR SR), ktorý bol zriadený v rámci Onkologického centra v Bratislave. Na spracovávaní údajov z povinného hlásenia zhubných nádorov sa podieľali pracovníci Oddelenia epidemiológie nádorov ÚEO SAV a Organizačno-metodického oddelenia Ústavu klinickej onkológie v Bratislave. NOR SR, ako populačný register, postupne pokryl celé územie štátu, a to späť od roku 1968. Pre vysokú spoľahlivosť a kvalitu svojich výstupov sa dáta spracovávané v NOR SR dostali do všetkých medzinárodných periodických publikácií, prehľadov a databáz SZO a donedávna tvorili

súčasť medzinárodných projektov zameraných na štúdium epidemiológie nádorov. Kvalitné spracovanie údajov zaručovalo NOR SR jedinečné postavenie medzi onkologickými registrami strednej a východnej Európy, vrátane prijatia do Medzinárodnej asociácie onkologických registrov a Európskej siete onkologických registrov.

V roku 1987 obhájil doc. Pleško doktorskú dizertačnú prácu a získal vedeckú hodnosť doktora lekárskych vied (DrSc.). Počas svojej vedeckej kariéry publikoval doc. Pleško okolo 200 vedeckých prác, z toho približne 150 venoval problematike epidemiológie zhubných nádorov. Viaceré práce mali vysoký citačný ohlas. Doc. Pleško bol autorom, editorom alebo spoluautorom početných domácich monografií, medzi ktoré patrí napr. Atlas výskytu zhubných nádorov v SSR (1989), Preventívna medicína (1992), Karcinóm prostaty (1999), Nádory močového mechúra, diagnostika a liečba (2000), Klinická onkológia a rádioterapia (2000), Nádory testis, diagnostika a liečba (2004), Gastrointestinálna onkológia (2008) a Klinická a radiačná onkológia (2010). Podieľal sa aj na tvorbe vysokoškolských učebníc a učebných textov z odboru epidemiológia a hygieny. Prispieval takisto do zahraničných, resp. medzinárodných odborných a vedeckých publikácií, napr. Atlas of cancer mortality in Central Europe (1999), Atlas of cancer mortality in Europe (2008). Opakovane prispieval do periodickej publikácie vydávanej Medzinárodnou agentúrou pre výskum rakoviny pod názvom Cancer Incidence in Five Continents, volume IV–X (pokrývajúce roky 1973 až 2007). V rámci medzinárodných štúdií sa podieľal na projektoch EURO CARE, EURO CIM, GLOBOCAN, EUROCHIP, ECLIS, EUROPREVAL, EUROCLUS, ACCIS a ďalších, ktorých výsledky boli publikované v renomovaných časopisoch.

Doc. Pleško počas svojej vedeckej kariéry absolvoval viaceré študijné pobyty na popredných európskych ústavoch a registroch. V rokoch 1971–1973 pôsobil ako docent na univerzite v alžírskom Constantine, kde prednášal epidemiológiu a súčasne viedol aj oddelenie infekčných ochorení.

Doc. Pleško zviditeľňoval slovenskú medicínu v zahraničí aj prednáškami na vedeckých kongresoch takmer po celom svete. Bol činný v mnohých domácich a zahraničných organizáciách. Pracoval ako člen výboru a delegát Medzinárodnej asociácie onkologických registrov pre Európu a Blízky východ, ako ocenenie výnimočného príspevku pre vývoj registrácie nádorov bol menovaný za jej čestného člena (2004). Pôsobil ako prvý podpredseda Komisie pre štúdium geografickej distribúcie nádorov pri Európskom ústave ekológie a onkológie, od roku 1982 ako konzultant Medzinárodnej agentúry pre výskum rakoviny a Medzinárodného výskumného ústavu pre prevenciu vo francúzskom Lyone, ale aj ako tzv. Senior Research Associate Európskeho onkologického ústavu v talianskom Miláne.

Na Slovensku pôsobil ako celoštátny koordinátor výskumu epidemiológie nádorov v rámci vtedajšieho Štátneho plánu technického rozvoja pre spoluprácu v tejto oblasti v rámci krajín Rady vzájomnej hospodárskej pomoci, bol členom Komisie pre realizáciu Národného programu podpory zdravia, členom rôznych komisií Ministerstva zdravotníctva SR, členom Vedeckej rady Ústavu preventívnej a klinickej medicíny, členom komisií pre udeľovanie vedeckých hodností CSc., PhD., a DrSc. pre epidemiológiu a onkológiu, bol členom Vedeckého výboru Ligy proti rakovine SR a tiež aj členom redakčnej rady časopisu Klinická onkológie.

Za prínos pre rozvoj slovenskej medicíny bol doc. Pleško ocenený viacerými vyznamenaniami – Strieborná plaketa SAV Jána Jesénia (1980), Cena ministra zdravotníctva SSR za výskumnú a organizátorskú prácu na vytvorení NOR SSR (1984), Cena SAV za vedecko-popularizačnú činnosť (1989), Strieborná medaila Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS) (1990), titul „Osobnosť roka 1994“ udelený nadáciou Slovensko vo svete a svet Slovensku (1994), Zlatá medaila SAV Jána Jesénia (2000), Zlatá medaila SLS (2000) i čestné členstvo v Slovenskej onkologickej spoločnosti SLS (2000). Za celoživotné dielo – prínos pre

liečbu onkologických ochorení mu bola udelená Cena Orin Panacea (2004) a Pamätná medaila k 90. výročiu založenia Lekárskej fakulty UK v Bratislave (2009).

Vážený pán docent, v mene Vašich spolupracovníkov, žiakov a nasledovníkov si Vám dovoľujem poďakovať sa za to, že ste sa zaslúžili o významné postavenie Slovenska v oblasti štúdia epidemiológie zhubných nádorov v medzinárodnom meradle.

Češť Vašej pamiatke.

*doc. RNDr. Martina Ondrušová, PhD., MPH
Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava*